

ÖZ

Yazar	: İsmail ŞEN
Üniversite	: Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi
Anabilim Dalı	: Türkoloji
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: XIII + 80
Mezuniyet Tarihi	: 05 . 06 . 2012
Tez Danışman(lar)ı	: Doç. Dr. Burul SAGINBAEVA

TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE İSİM SOYLU SÖZCÜKLERE BELİRLİLİK VE BELİRSİZLİK ANLAMI KATAN UNSURLAR ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

‘Türkiye Türkçesinde İsim Soylu Sözcüklere Belirlilik ve Belirsizlik Anlamı Katan Unsurlar Üzerine Bir Çalışma’ adlı yüksek lisans tez çalışmamızda, isim soylu sözcüklerin hangi yardımcı unsurlarla, hangi durum ve şekillerde belirli bir nesneyi; hangi yardımcı unsurlarla, hangi durum ve şekillerde belirsiz bir nesneyi işaret ettiği konusuna açıklık getirmeye çalıştık.

Çalışmanın ilk bölümünde, farklı dillere ait tasniflere değinerek ve örnekler vererek ‘isimlerde belirlilik ve belirsizlik’ kavramlarını açıklamaya, Türkçenin bu alandaki ifade imkan ve araçlarını ana hatlarıyla belirlemeye çalıştık. Bu bağlamda ‘İsimlere Belirlilik Anlamı Katan Unsurlar’ ve ‘İsimlere Belirsizlik Anlamı Katan Unsurlar’ başlıklarını taşıyan iki ayrı bölümde şekil bilgisine dahil olan işletme ekleri, işaret sıfatları ve belgisiz sıfatları inceledik. Bunların dışında, diğer pekçok dilde belirlilik ve belirsizlik takılarıyla (articles) oluşturulan yapılara karşılık gelen unsurları, ‘İsimlere Belirlilik ve Belirsizlik Anlamı Katan Diğer Unsurlar’ başlığı altında inceledik. Bu bölümde, ad durum ekleri, bağlam, cümlede zaman gibi unsurlar üzerinde duruldu.

Sonuç olarak, isimlerde belirlilik ve belirsizlik yapılarının, özellikle cümle düzeyinde tek bir unsurla açıklanamayacağını, Türkçenin derin yapısına ait çok yönlü kodlamaların mevcut olduğunu göstermeye çalıştık.

Anahtar Sözcükler: belirleyici, belirli, belirsiz, bir, isim, sıfat, Türkçe.

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган	:Исмаил Шен
Университет	: Кыргыз-Түрк “Манас” университети
Багыты	: түркология
Иштин сыпаты	: магистратура
Беттердин саны	: XIII + 80
Бүтүрүү датасы	: 05 . 06 . 2012
Илимий жетекчиси	: Доц. Др. Бурул Сагынбаева

Түрк тилиндеги атооч сөздөрдө белгилүүлүк жана белгисиздик маанисин туюндурган каражаттар

«Түрк тилиндеги атооч сөздөрдө белгилүүлүк жана белгисиздик маанисин туюндурган каражаттар» аттуу магистрдик диссертациябызда атооч сөз түркүмдөрүндөгү сөздөрдүн кайсы учурларда белгилүүлүк же белгисиздик маанилерин туюнта тургандыгын лингвистикалык жаткан маанилерин ачып берүүгө аракет жасадык.

Киришүү бөлүмүндө түрдүү тилдерге таандык белгилүү жана белгисиздик категорияларына токтолуп, «атооч сөздөрдөгү белгилүүлүк жана белгисиздик» түшүнүктөрүн ачып берүүгө, ошондой эле түрк тилинин бул тармактагы тилдик каражаттарын конкреттүү түрдө белгилөөгө умтулдук. Ушундан улам **«Атоочтордо белгилүүлүк маанисин туюндурган каражаттар»** жана **«Атоочтордо белгисиздик маанисин туюндурган каражаттар»** деген аталыштагы алгачкы эки бөлүмдө морфологияга мүнөздүү формалар, мүчөлөр, шилтеме ат атоочтор менен белгисиздикти билдирген сын атоочторду изилдөөгө алдык. Мындан тышкары, башка тилдердеги белгилүүлүк жана белгисиздик маанилерин туюндурган артиклдердин эквиваленттери катары эсептеле турган каражаттарды **«Атоочтордо белгилүүлүк жана белгисиздик маанисин туюндурган өзгөчө каражаттар»** деген бөлүмдө бердик.

Жыйынтыгында, атоочтордогу белгилүүлүк жана белгисиздик категорияларынын, айрыкча сүйлөм түзүлүшүндө алардын конкреттүү бир гана каражат аркылуу чагылдырбагандыгын; аларды туюнтуу иш-аракети түрк тилинин ички табиятына таандык көмүскө коддор аркылуу жүргүзүлүп келе жаткандыгын айтууга болот.

Ачкыч сөздөр: детерминатив, белгилүүлүк, белгисиздик, бир, атооч, сын атооч, түркчө.

Автор : Исмаил Шен
Университет :Кыргызко- Турецкий Университет Манас

Научное направление :Туркология
Свойство дипломной работы : Магистратура
Номер страниц :XIII + 80
Дата выпускное :05.06.2012
Консультант : Доч. Др. Бурул Сагынбаева

АННОТАЦИЯ

Данная магистерская диссертация на тему «Исследование единиц языка, влияющих на значение определенности/неопределенности имен существительных в турецком языке» привносит ясность в то, с помощью каких вспомогательных частей речи, в каких формах и падежах имена существительные выражают определенность или неопределенность предметов, которые они обозначают.

Раскрытие понятия «определенности/неопределенности существительных», их классификация в разных языках и примеры, а также основные способы и средства выражения данных категорий в турецком языке были приведены во введении магистерской диссертации. В первых двух главах – «Единицы языка, придающие существительным признак определенности» и «Единицы языка, придающие существительным признак неопределенности» - подробно рассмотрены притяжательные окончания, указательные прилагательные и неопределенные прилагательные. В главе «Другие единицы языка, придающие существительным признак определенности/неопределенности» сравнены части речи многих других языков, используемые для выражения категории определенности/неопределенности (артикли), с соответствующими по значению элементами системы турецкого языка. В этой главе рассмотрены падежные окончания имен существительных, контекст, и средства выражения времени в предложении.

В заключительной части диссертации наглядно продемонстрировано, что категории определенности/неопределенности существительных, в частности в составе предложения, не могут быть выражены лишь одной единицей языка и то, что глубинной структуре турецкого языка свойственна комплексная кодировка.

Ключевые слова: детерминатив, определённость, неопределённость, один, существительное, прилагательное, турецкий язык.

